

1916

საქართველოს
საბჭოთაო
საბჭოთაო

მეატრი სხოპრებ

ბათუმის სალიტერატურული "ქრონიკა"

330 რა.
3 აპრილი

მ. ქიქოძე

1916

კომ. კ. ფონდებისაგან.
დღეს, 3 აპრილს, „სახალხო სხოპი“

სსსპ ბანკი

კავკასიის სავაჭრო სამრეწველო ბანკის

სათრგანიზაციო კომიტეტი ამით აცხადებს

რომ თანახმად ბანკის დამფუძნებელთა და აქციონერთა დადგენილებისა, უველა აქციონერი, (ვისაც შემოტანილი აქვს პირველი გადასახადი აქციის 10 პროცენტი ე. ი. თითო აქციაზე 25 სანეთი)

ვალდებულია შემოიტანოს მეორე ხვედრი გადასახადი აქციის 40 პროცენტი ე. ი. თითო აქციაზე 100 (ასი) მანეთი ანა მდინარე წლის 10-20 მაისამდის.

ხელის მოწერა და ფულის შემოტანა მოწუობილი იქნება იმავე წესით და იმავე ადგილებში, როგორც პირველი ხვედრი ფულის შემოტანის დროს იყო. ოც მაისის შემდეგ ფულების მიღება შეწყდება. დაწვრილებითი ცნობები ცალკე იქნება გამოცხადებული.

ბანკის მთავარი

საორგანიზაციო კომიტეტი

მისამართი: ტფილისი, სასახლის ქუჩა სარაჯიშვილის ხანლი

№ 65 აურთიერთო სამეურნეო ბანკის სადგომში.

საქართველოს
საზოგადოებრივი
მედიის ცენტრი

წლიურად 5 მ., ნახევარ წლით 3 მ. ცალკე ნომერი 10 ჯ. ხელის მოწერა მიიღება „სორაპანის“ სტამბაში ყოველ ჯამს. ხელ-მოუწერელი წერილები არ დაიბეჭდება.—ხელთნაწერები საქართველოსმებრ შესწორდება.—რედაქტორთან პირისპირ მოლაპარაკება შეიძლება „სორაპანის“ სტამბის კანტორაში—ლითით 9—2 ს., საღამოთი 5—7 ს., ტელეფონი № 15-41. მისამართი: Тифлиси, Ред. „Театри да Цховреба“ I. Имедашვილი.

უბრალო საუბარი უბრალო მკითხველთან

III

რას წარმოადგენს ეროვნული საკითხი ქართველი დემოკრატიისათვის, როგორი უნდა იყოს მისი შინაარსი?

ქართველი ერი სცხოვრობს განსაზღვრულ მიწა-წყალზე, მას უჭირავს განსაზღვრული ტერიტორია.

აქ დაწყებულია მისი ისტორია, აქვე განვითარებულია მისი კულტურა, აქ უცინია, აქ უტრია მას. აქ იბრძოდა და ოცნებობდა ის, აქ ძვერდა და ძვერს მისი გული, ამ მიწა-წყალთან იყო, არის და იქნება შეკავშირებული, შედუღებული მისი სიყვარული, მისი სიხარული, მისი ნატვრა, მის იმედები.

ერის არსებობისათვის, ერის კეთილდროობისათვის მართო კულტურა კი არ არის საჭირო, საჭიროა მიწა-წყალი და ამ მიწაწყლის მთლიანობის დაცვა.

როდესაც ამბობენ: ერს ახასიათებს მართო კულტურა და არა ტერიტორია მიწაწყალი, ეს შეეცდარ აზრათ მიმანია.

ყოველმა დაწინაურებულმა ერმა თვისი კულტურა განავითარა, თვისი სულის სიმდიდრე გადაშალა განსაზღვრულ ადგილზე და ამიტომ შეცდომა იქნება ვამტკიცოთ, ეროვნულ ცხოვრების ზრდა-განვითარებაში ტერიტორიას მნიშვნელობა არა აქვსო.

ქართველი დემოკრატიის, როგორც ყო

ველი ერის დემოკრატიის მიზანია მისი ზრდა-განვითარება, მისი კულტურა შეუფერხებლათ მიიღოდეს წინ.

რადგანაც ჩვენი პოლიტიკური მდგომარეობა ამ მიზნის განხორციელებას ხელს უშლის, ჩვენ უნდა ვეცადოთ, ჩვენ გვიდა, ჩვენ გვწყურია, ისე მოვაწყოთ ჩვენი ცხოვრება, რომ ჩვენს საკუთარს ეროვნულ საქმეებს ჩვენივე დემოკრატია განაგებდეს.

ამით არც რუსეთის იმპერიის მთლიანობა დაირღვევა, არც რუსეთის დემოკრატიის დაკლდება რამე, ჩვენ-კი ბევრი რამ შეგვემატება.

ისეთ მიწაურ წყობილებას, რომელიც ხელს შეუწყობს ჩვენი ერის წინსვლას, სარჩულია უნდა დავდგამს მართო ჩვენი კულტურა კი არა, არამედ ჩვენი ტერიტორიაც, ჩვენი მიწა-წყალი: საქართველოში მცხოვრები ქართველი დემოკრატია საკუთარ ეროვნულ საქმეებს საკუთარს ტერიტორიაზე თვითონ უნდა აწარმოებდეს და განაგებდეს.

ამ გვარ წყობილებას მოკლე სახელათ უყოლებენ ტერიტორიალურ ავტონომიას.

ტერიტორიალური ავტონომია ერს დიდ უფლებას ანიჭებს. თავის საკუთარ ტერიტორიაზე ერი არის სრული ბატონ-პატრონი. მას ექვემდებარებიან სხვა ეროვნებათა ის ნაწილებიც, რომლებიც იმის მიწაწყალზე დასახლებულან.

ამის მიხედვით ბევრი უარპყფს ამგვარ ეროვნულ წყობილებას და მხარს უჭერს მეორეს კულტურულ ავტონომიას.

კულტურული ავტონომია პირველათ შე-

საქართველოს
საზოგადოებრივი
მედიის ცენტრი

დარებით ერს ანიჭებს ნაკლებ უფლებას: ასეთ წყობილებაში ერი არის ბატონ-პატრონი მხოლოდ თავისი ეროვნულ-კულტურული დაწესებულებისა—სასწავლებლების, ეკლესიის, საქველმოქმედო საქმეებისა და სხ.

რომელს უნდა მიეზმაროს ქართველი დემოკრატია—პირველს თუ მეორეს?

ცხადზედ ცხადია, ეროვნული დემოკრატია უნდა მიეზმაროს ისეთ ეროვნულ წყობილებას რომელიც მეტ უფლებას ანიჭებს ერს თავისი სულიერი და ქონებრივი კულტურის გასავითარებლათ.

ეროვნულ უფლებათა ხელშეუხებლობა და სრული დაცვა ისეთი პარტივი, საანბანო ქეზმარტებაა, როგორც პიროვნების, ხელშეუხებლობა და დაცვა.

თუ ყოველი ერის დემოკრატია თავგამოდებით იბრძვის პიროვნების ხელშეუხებლობისათვის, მით უმეტეს თავგამოდებით უნდა იბრძოდეს ყოველი დამოკიდებული ერის დემოკრატია ეროვნულ უფლებათა სრული აღდგენისა და დაცვისათვის.

ამას ითხოვს სალი მსჯელობა, ამას ითხოვს სამართლიანობა, ამას ითხოვს მთელი ერის კეთილდღეობა.

არც ერთი ერის დემოკრატია თავისის ნებით თავის უფლებებზე ხელს არ იღებს.

რატომ უნდა აიღოს მაინცა და მაინც ხელი ქართველი ერის დემოკრატია?

ეროვნული საკითხის ასე თუ ისე გადაქრა ჩვენში დაუქვემდებარეს პარტიულ მოძღვრებას.

თუ კულტურულ ავტონომიას ემხრობი, დასელი ხარ, თუ ტერიტორიალურს—ფედერალისტი,—ასე მსჯელობენ ჩვენში.

აქედან უბრალო მკითხველში ფეხი მოიკიდა შემდეგმა ყალბმა შეხედულებამ: თუ დასელი ხარ, უსათუოდ უნდა მიეზმრო კულტურულ ავტონომიას და ებრძოლო ტერიტორიალურს, თუ დასელია მხარი დაუქირა ტერიტორიალურ ავტონომიას და უარპყო კულტურული; ამით ის ეთიშება დასელებს და ხდება ფედერალისტი.

ასეთი ყალბი შეხედულების ერთი მთავარი მიზეზი ის არის, რომ ჩვენში პარტიული ბრძოლა შეჯაღ გამოწვევებულია.

როდესაც ეს სიმწვავე დაცხრება, მაშინ უბრალო მკითხველისთვისაც ცხადი იქნება, რომ ეროვნული საკითხის ასე თუ ისე გადაქრას დიდი კავშირი არა აქვს პარტიულ მოძღვრებასთან: შეიძლება ადამიანი კულტურულ ავტონომიას მიეზმროს, მაგრამ ამავე დროს არც დასელი იყოს, არც ფედერალისტი, შეიძლება ტერიტორიალურს მიეზმროს და ამავე დროს დასელი იყოს და არა ფედერალისტი და სხვ.

ყოველი ერის დემოკრატია ებრძვის ძალმომრეობას, დაჩაგვრას.

მაშასადამე ჩვენი დემოკრატია უნდა ცდილობდეს ეროვნული დაჩაგვრისა და ძალმომრეობის აღაგმვას.

იმ მიზანს კი უფრო ახორციელებს ტერიტორიალური ავტონომია, ვიდრე კულტურული.

მარქსის მოძღვრებაში არ არის არც ერთი სიტყვა, რომელიც უარპყფდეს ამგვარ ეროვნულ წყობილებას და ეს ცხადიც არის. მარქსის მოძღვრება არის აღდგომა დაჩაგრულთა და მზავგრელთა დამზობა, აღაგმვა ძალმომრეობისა და გამეფება თანასწორობისა და სამართლიანობისა ყველას საკეთილდღეოდ.

მარქსის მოძღვრებიდან თავის თავად გამომდინარეობს სრული თავისუფლება ყოველი ერისა.

მარქსის მოძღვრებასთან დაკავშირება ამა თუ იმ სახის ავტონომიისა ყოველად შეუძლებელია.

საზოგადოთ ავტონომიური წყობილება მარქსის მოძღვრებას არ ეწინააღმდეგება და რომელს მიეზმრობა ესა თუ ის დასელი, ეს არის მისი საკუთარი რწმენისა და აწონდაწონის საქმე.

ვ. კომაროვი

უმადურნი

ქალი რომ... დაბერდება, მაქანკლობას მიპყფს ხელსო.

სწორედ ეს ამბავი მოგვავონდა, როდესაც მოგვესმა ჩვენს ოდესლაც დამსახურებულ სცენის ქურუმს ვლ. ალ.-მესხივილს, ძვე-

სა
სც

ლად განთქმულ მესხთა შთამომავალს, ჩვენს საყვარელ ლაღოს, ქუთაისში რუსული დასის მოყვანა და თვისივე ხელმძღვანელობით რუსული წარმოდგენების მართვა განუზრახავსო...

ეს კორი გვეგონა, მაგრამ ამ დღეებში ისიც გვეუწყა, ვითომც ქუთაისის დრამ. საზ.—ბა დახმარებას შეპირებოდეს...

როგორ აგხსნათ ერთის ან მეორის საქციელი?

სკოლა რომ გადაგვარებული გვაქვს, ეს თითქმის იძულებითია, ჩვენი ეკლესია რომ აღარ ჩვენობს—ამასაც თავისი ისტორიული საბაბი აქვს, უცხო დასნი თუ ნებისთ ანუ უნებლიეთ ჩვენს გადაგვარებას ხელს უწყობენ,—ესეც ჩვენს ძალას აღვმატება, მაგრამ ჩვენი თეატრი—ეს ჩვენი ერთადერთი უწყმიდესი გროუნული სამლოცველო თუ ჩვენი მოზარდი თაობის გადამგვარებლად შეიქმნებოდა, ამას ველარ წარმოვიდგენდი...

ეს დღეს კი მოგვეღიოს „ჩვენი ლაღოს“ მონაწილეობით, რომელც, რაკი ამ სიბერის ეპოს უცხოთა შორის ვერას გახდა,—როგორც მას ეპოსა შინა გიორგი სააკაძე მოიქცა და სპარსთა ჯარებით შემოესია სამშობლოს,—ფიქრობს თვისი სახელით და გავლენით ნორჩი თაობა წარსტაცოს ქართულ თეატრს; ისედაც გადაგვარების გზაზე შემდგარ ქართველთაგან შექმნას რუსული დასის მუდმივი აუდიტორია...

ნუ თუ ვგრე უბრალო იყო მთელი ქართველი ერისაგან მიძღვნილი დიდების გვირგვინი?

ნუ თუ ვგრე არარაა ჩვენი ეროვნულ-ხალხური თეატრი, რომ მასში ველარ მოთავესებულა და იქ ვერ უჭირნია, სადაც მისი თანამომძენი თითქმის ნახევარი საუკუნეა თავგამოდებით მოღვაწეობენ...

განა ლაღოს გამოცდილი ხელი და ნიქი მოუტარბა ჩვენს სცენას?

გაპირებამ მიიყვანა ამ გზამდე? მაშ კ. მესხმა რათ ირჩია შინ სიკვდილი, ბრწყინვალე მ. საფ.-აბაშიძისა, ყურით დასწეულების ეპოსაც კი, სამშობლო სცენას რათ შერჩა თითქმის უბრალო მეტანისამოსელ, ვესო აბაშიძე რისთვისა დღესაც ეროვნულ კერასცენაზე მიჯაჭული და მუზეუმის ვიწრო ქუჩაზე პაწა სახლში გამოიწყვედილი, ვ. გუ-

ნია, ეს ბევრი კირ-ვარმის მწახველი, საღდაც ვერის ხეობაში კერ-დაბალ სახლში შექყუტული, დასწეულბული ვ. შალიკაშვილი, შალვა დლიანი და სხ. რისთვის არიან დღესაც მშობელ მეგობრების ტაძარზე მტკიცედ მიკრულნი...

ასეთი უზადურობა და შორს გაუმკვრეტლობა?

და მერე რა დროს?!

თბილისის ქართ. თეატრის შენობა ცეცხლმა შთანთქა და მისი ქურუმნი განიბნენ, ქუთაისი ჩალოშობს ახალი თეატრის აგებას ბაქო საკუთარ თეატრს მოკლებულია, ბათომიც... და ყოველგვარ დაბრკოლებების მიუხედავად, ქართველი მსახიობი ჰაპანს ეწევა, რომ სამშობლო სცენის კერაზე ცეცხლი არ ჩაქრეს, როგორმე საკუთარი ეროვნული თეატრი შექმნას საკუთარი აუდიტორიით, და ამ დროს მათმა დიდმა მოამაგე ქურუმმა, უკაცრავად კი არ ვიყუთ, და თვისი ნიქი მაქანკლობას უნდა მოახმაროს?!

და თუ ამ განზრახვაზე ხელს არ აიღებს და მშობელ კერას არ დაუბრუნდება, ქართველი საზოგადოება ისევე აცლის დიდების გვირგვინს, ამ სამი წლის წინად რო მიუძღვნა და ქართველი შეგნებული ახალგაზდობა—დემოკრატია ღირსეულად გაუმასპინძლდება:

ვისაც ჩვენს საკუთარ პატარა ქერ ქვეშ არ ედგამილება—შორს ჩვენგან!..

ექიმი შტოკმანი.

სეზლის სტრიქონები

(მ ი ნ ა ტ უ რ ე ბ ა)

(დასასრული. იხ. „თ. და ც.“ № 13)

VII განცხრებოღეთ.

უგალობეთ მზეს, განთიადისას: ის თქვენთვის აფრქვევს მრავალფერ სხივებს. უგალობეთ მზეს, მე კი ვერ უგალობ მას, მზე რომელიც თქვენთვის ანათებს ის ჩემს სულში წყვილადს ამეფებს.

მიუტანეთ მსხვერპლი ახალ ღმერთს, რომლის სახება აღვმართავთ ახლა მალალ თხემს. მე კი ვერ ვიწამებ მას. თქვენ ღმერთს

ეძიებთ, კერას ეძიებთ სული თქვენი, სული წარმართი?

მე კი მსურს მხოლოდ თვით ყოველ ჩვენგანს თავის სულში ეხილოს ღმერთი.

გაიფურჩქნეთ ვნების კუკურნი სიყვარულისთვის და გრძნობა თქვენი დაიამეთ ნახ მწველ აღერსში, მე კი სიყვარულს ვპოვებ მხოლოდ ჩემს სიძულვილში. ნეტარი ღვინის მოათავსეთ მოვერცხლილ ყანწში, თასით ხელში თქვენ მიადწვეთ სრულ ნეტარებას, მე კი ცრემლებში ვპოვებ მხოლოდ თავდავიწყებას.

სიმთა თრთოლოვაში ნაღველს და სევდას გაიქარვებთ თქვენს ფაღმუნებში, მე კი ვიწვიყვებ სევდას ღუმელში.

განცხრებოდეთ! და ოდეს ნახოთ საფლავი ჩემი, სიქვით: ვინც უარ ჰყო ეს ცხოვრება და თვით სწაღდა აღეშარათა ახალი ცხოვრების ძლიერი ბქენი, თვით ამ ცხოვრებით გულ-განგმირული იგი აქ ვპოვებ დანარცხებული.

VIII ჰე, ნეტავი შენ!

შემოდგომის მრისხანე ქარიშხალისაგან გაფანტულ ფოთლებსავით დაძრწიან და დეხეტებიან ისინი ქვეყნის სივრცეზე და ჰგოდებენ თავის საშუალოდ დაკარგულ სამშობლოზე. მოიგონებენ წინაპართაგან ზღაპრად ნათქვამს, თუ რას ღუღუნებეს იორდანის ტალღათა ჩქერი და უსასღვრო სევდით ეგსებათ გული.

უცხოთა შორის დევნილ-გვემულნი ელოდებიან თავის მხსნელ მესიას და მათ ნაღვლიან სახეს, ხან-გამოშვებით ეფინება შევების ღმილი.

— ერო დევნილო და წამებულიო! სრასახლენი რომ ავიგია უცხოთა შორის, რათ გინდა, რათა? სამშობლო შენი გადაგავიწყდა?

— აქ მე ვვარჯიშობ მხოლოდ, რომ შევისწავლო, თუ რა რიგ სახით სჯობს აღდგინდეს სამშობლო ჩემი.

— და კიდევ ფიქრობ, რომ განახლდება შენი სამშობლო?

ნუ თუ კვლავ ფიქრობ, რომ მოისმენ იორდანის ტალღათა ნანას? კვლავ ელოდები, რომ შენს შვილთ შორის კვლავ გამოჩნდება მესია მხსნელი?..

— ველი, ჰო ველი, განახლების ეამს, ველი რომ სიონის მთის მწვერვალები კვლავ მოისმენენ იუდელთა ძველსა ფსალმუნებს.

მე, ნეტავი შენ! ნეტავი შენ, ერო დევნილო ისრაელისა, რომ სამშობლოს განახლების კიდევ სკოცხლობს იმედი შენში. მე კი დავსცქერი ნანგრევთ შორის დამსხვრეულ კერას და რომ განახლდეს, რომ კვლავ აღსდგეს ერი ივერი; ასე მგონია ამათ ველი.

მითხარით მაინც, გამაგებინეთ, თუ ოდესმე ჩემ ჩაგრულ მოძმეთ კვლავ ეღირსება ნეტარების და სიამის ღღენი?!

IX ხახო წარკვეთილება.

საღაც მინახავს მწირის ხელით კლდის გულ-მკერდზე ამოჭრილი წამების ჯვარი; სულის სირამეში მეც აღვაგე რწმენის ტაძარი, მაგრამ სიჩუმი რომ დაეცო დიდი მცნება, მე იმ ტაძრისთვის ვერ ვიპოვე წმიდა მოძღვარი. და დავანგრეე ხელთ უქმნელი წმიდა სამსხვრპლო.

სიყმწვილეთში ღელვილ ზღვაზე ერთხელ ვიხილე იმედის ნავი, მაგრამ რა ეჭნა, რომ ჩემს მარტოობას თანამგზავრად ჰყავს მუღმივი სევდა?

და სიყვარულით თუ მირწვედენ უსუსურს აკვანს, თუ ღამის თევით მიმღეროდენ ტკბილ ხმაზე ნანას, ვის რა უმადლო რის სიძულვილით მიშხამვენ ყმაწვილურ ხანას?..

და დასერეს სული სევდით, გული ვაებათ, აღარც რწმენა მაქვს, აღარც იმედი და სიყვარულსაც აღარ ძაღუქს, რომ შესცვალოს აწ ჩემი ბელი.

X ამაო ძახილი.

მახსოვს ყველანი... მახსოვს სიჭაბუკის ნეტარი ღღენი, რამოდენნი ვიყავით ერთად. ფუტკრებივით დაფრინავდით ყვავილთა შორის ვცელქობდით, ვთამაშობდით.

საღდა არიან! — ჰაუ, მეგობრებო. არავინ იძლევა პასუხს.

რა იქნენ, ნუ თუ მოკვდენ ყველანი? ნუ თუ ყველა დაეცა ცხოვრების ველზე უთანასწორო ბრძოლაში?

ნუ თუ ყველა იმსხვერპლა მწარე სინამ.

დელიემ? ნუ თუ ვერავინ დააღწია თავი ცხოვრების საშინელ ქარტიხილს?

ნუ თუ, ვით ალაწოდა, ღელვილ ზღვის პირად, მე დავრჩი მარტო?

მე დავრჩი მარტო ამოდენ დამსხვრეულ სიცოცხლეთ შორის?

მეც ხომ დამემსხვრა ყოველივე, მეც ხომ დავკარგე?

მაშ რაღას ვღვევარ, ან ვისლა ველი?

— ჰაუ! ჰაუ! მეგობრებო! არვის გესმისთ ხმა ჩემი, ჰაუ! მეგობრებო!

არავის ესმის...

ამოდ ვუხმობ სიყრმის მეგობრებს.

არავის ესმის. ვით ალაწოდა ღელვილ ზღვის პირად მარტო ვარ, მარტო.

მის. ხომღირნიშვილი

სადარბაჯო რაზმი

(ნამდვილი ამბავი)

(დასურათბებული ლ. გულიაშვილის მიერ)

მარიაშნობაა. ქარბუქია. ყველა თავის კერას უზის. ერთი ხიზანის ჯალაბოზაც თავის კერას გარს შემოსხდომია.

შუა ცეცხლი გიზ-გიზებს. საცეცხლურზე ყურთან ქვაბი ჰკიდია, შიგ დედალი იხარშება.

(ცეცხლის წინ ბანდოზე *) ოჯახის უფროსი ზის, ყავარჯენს დაჰყრდნობია, მის გვერდით სამფეხა სკამზე ფეხ-შემოღებული მისივე მეზობელი წამოსკუბებულა და მუსიადობენ ესლანდელ ჭირ-გარამზე.

ერთ გვერდზე მისი მეუღლე ჩამოსჯდომია სართავ ყდებს, კალთაში ბავში უზის, თან საჩოხე შალსა ქსოვს. იქვე მისი გასათხოვარი ქალი წინდებს ქსოვაშია გართული, იშვადებს, როდესაც თავის საქმროს წაჰყვება, მის ნათესავენებს დაურიგებს.

მეორე მისი ქალიც მატყლს ართავს, დედის უშვადებს საჩოხე შალისთვის.

მეორე გვერდზე ამ ოჯახის რძალი ვარცხლის წინ ხელზე გადამკლავებული ფქვილსა სცრის, ხშიადებს ამზადებს.

ცეცხლის-ბოლოს შერის ძეღვლებზე მწყევლები სხედან და ერთმანეთს ელაზღანდარავებიან.

ცეცხლზე კეცები აწყვია, ტაბა-ტაბა-ტი გაჰქვს.

სოფელში ძაღლის ყვეა ასტყდა. ერთი მწყემსთაგანი მიიბრუნს სანთლებთან და გაიხედავს.

— დედავ, დედავ! ყაზახები არიან! წამოიძახებს და თან გასცქერის.

ყველას ელლა ეცემა. ოჯახის უფროსი წამოდგება, ესეც სანათურთან მივე დასარწმუნებლად, დაინახავს რა წითელ-ქულდიანებს, ესეც ნაწყვეტად ჩაილაპარაკებს:

— აკი გაგვიწყრა ღმერთი?

კარებთან ბრაზუნი მოისმის, ძახილია:

— გააღეთ კარი!

ურდულს გადაუგდებენ და შამასახლისი სადარბაჯო რაზმით, 12 კაცით შემოვა დარბაზში.

ყველას შიში შეიპყრობს. ზოგი კასრს ამოეფარება, ზოგიც სართავს უკან ჩაჯდება და გულის ფანტკალით ლოდინში არიან.

ვარცხლის წინ მდგომი დედაკაცი, ტიტველა მკლავებ ჩამოშებულნი, თავ-დახრილი და დარცხვენილი ძირს ჩაიციქრება, ველარ მოუხერხებია, რომ სახლები ჩამოიშალოს.

შემოსვლისთანავე მამასახლისი დაიძახებს:

— აღვილიდან არ დაიძრათ, სახლი უნდა გავჩხრიკოთ!

*) ბანდა—სურთი სამფეხა ჩუქურთმისანი სავარძელი.

მამასახლისი და საღარაჯო რაზმი დიწყებენ ჩხრეკას, მთელ დარბაზს აიქოთებენ.

სკივრებს თავებს ჰგლეჯენ და, რასაც მოასწრებენ ხელ-საკრავს, ხურჯინებში ალაგებენ; აღარ გაუშვეს წინდები, საჩოხე შალეები, ბაღდაღები, თავშოლები; ერთ სკივრში ნართის გორგალი ნახეს და ისიც ამოიღეს.

ოჯახის უფროსი მამასახლისს უსაყვედურებს:

— ნებას რათ აძლევ, რატომ არ უშლი, ნუ დამლუბავ!

— მე რა შემიძლიან?—ოსურად ეტყვის: ამით ნაბრძანები აქვთ და, რაც უნდათ, იმას ასრულებენ.

— როგორ? მაშ უნდა გავცარცოვან?!

— Что онъ тамъ болтаеть? ერთი წითელ-ქუდიანი მამასახლისის მიუბრუნდებო.

ესეც ნალაპარაკევეს გადასცემს.

— Что, ты еще разговариваешь?! ხელსა ჰკრავს და ტახტზე გაღაჩხავს.

საჩოხე შალს, დედაკაცი რომ ქსოვდა და ჯერ დაუსრულებელი იყო, ორი რაზმელი მივა, შინჯვას დაუწყებენ.

— Для бошлыка достаточно будетъ. что ты на это скажешь, Петръ?

— Да, можно взять!

— ერთი ხანჯალს ამოიღებს, საჩოხე ძაფების წვერებს გადასკრის, სადამდინაც მოქსოვილია, დანარჩენ ძაფებს იქ დაჰყრიან და, რომ საქმილოს ველარას იპოვიან, ყველანი გავლენ.

ასე ამ რიგად მამასახლისი და საღარაჯო რაზმი დაივილიან მაეღ სოფელს.

დაბრუნდებიან ნადავლით თავიანთ საღარაჯო ბინაზე.

იმ სოფელში, სადაც საღარაჯო რაზმი ბინადრობს, რამდენიმე გლეხის ოჯახში ყაზახები დაურიგებენ ნართების გორგლებს და სასტიკად გამოუცხადებენ, მოქსოვონ ხელთათმანები, წინდები ან საყაბალახები.

ერთი გლეხის ოჯახში ორი ყაზახი მივა და რამდენიმე გორგალ ნართს გადასცემს საყაბალახს მოსაქსოვად.

— მე საჩოხე შალის მოქსოვა არ ვიცი,

გარდა ამისა, არა მაქვს სართავი ყდები,—ეტყვის ამ ოჯახის ფეხ-მძიმე დედაკაცი.

— დედაკაცი, მაშ წინდები უნდა მოგვიქსოვო!

— ამ ნართის წვერით წინდა არ მოიქსოვება, ეს საჩოხე შალისათვის არის დართული, დედაკაცი წვერს უჩვენებს ყაზახებს, აი, ნახეთ, ორი წვერით არის დართული.

— ჩვენ არ ვიცით, როგორც გინდა გააკეთე, წინდები კი უნდა მოგვიქსოვო, სიტყვას მოუკრიან.

რა ჯანი აქვს, ნართებს დაიტოვებს.

ამ ფეხ-მძიმე დედაკაცს აგერ მესამე თვეა, ქმარი შორეული ციმბირში ჰყავს გაგზავნილი, როგორც პოლიტიკური დამნაშავე—, მთელი ოჯახი ამას დააწვა, ძუძუ მწოვარა ბავშვიც მოსავლელი ჰყავს, თუმცა მოხუცებული მამამთილი დაფუსფუსებს სახლში, ამას ბევრი არა შეუძლიან რა, სიბერისაგან დაუძლურებულა.

ღამეა.

ცეცხლის წინ მოკეცილა ფეხ-მძიმე დედაკაცი, გვერდზე აკვანი უღვია, მამამთილს კი ტახტზე სძინავს. ქრაქი ჰკილია დედაბოძზე, მკრთალად ანადგებს. დედაკაცი ფეხით აკვანს არწევს, ხელში წანდის ჩხირები უჭირავს, წინდასა ჰქსოვს.

— ეს მეხუთე წვეილსა ვქსოვ, ფიქრობს თავის თავად,—ნახვეარი კიდევ დამრჩა მოსაქსოვი. ოხ, ღმერთო! როდის იქნება, იმ

მტარვალებს მოვრჩე?!... აგერ სამი თვეა, ჩემი მიხა, ჩემი პატრონი მამაშორკეს, შორს უტხო ქვეყანაში უკრეს თავი, ვინ იქნება შენი პატრონი, ჩემო მიხა?!.. მწარედ მოსთქვამს და თან ქსოვს,—ნეტავ მოვესწრები კიდეც, რომ ველირსო ჩემი მიხას ნახვას? როდის მოვლება ამ ტანჯვას ბოლო?!... ოხ, ღმერთო! გვაკმარე ამდენი ტანჯვა, ხელებს გაშლის და შეავედრებს:

— ღმერთო ძრიელო, გარდმოავლე ჩვენს ქვეყანას შენი აღსავსე თვალი, შეგვინდე და დაგვიხსენ ამ მტარვალებისაგან! ღვთისმშობელო, შენც გვევედრები, ჩემი მიხა მშვილობით დამიბრუნო!

ერთი ძალუჲდ ამოიოხრებს და ისევ განაგრძობს წინდის ქსოვას.

ჩაქინება.

გამოიღვიძებს, თითქოს ვიღაცამ ხელი ჰკრაო და, რას დაინახავს: ნართების გორგალი ცეცხლში გლია, ნახევრად დამწვარი და შეტრუსული.

— ვაიმე! წამოვარდება, წვდება გორგალს, გადმოაგდებს.

— რაღა ექნა! შერიალებს და თავბირში ხელებს წიშენს.

ბერი კაცი გამოიღვიძებს მის ღრიალზე, წამოვარდება.

— რა მოგივია, დედაკაცო?!.. რა დამემართა!

— რაღა რა მოგივიდა! დავიღუბენით, იმ მტარვალებს ველარ გადურჩები, ვიღა იქნება ჩვენი მფარველი,—მწარედ შესჩივლებს მამამთილსა.

— გამაგებინე, რა იყო? აღარ იტყვი?..

— აი! ნახევრად დამწვარს ნართის გორგალს გადაუგდებს.

— ოჰ, ეს როგორ მოგივიდა?

— ძილში ვადამვარდნია. რაღა გვეშველებმა, იმით მათრახებს ვერ შეუძლებ!

ამასობაში ბავშვი გამოიღვიძებს, ატირდება. დედა ძუძუს მისცემს, მაგრამ მაინც არ ჩუმდება, უყვავებს. ბერი კაცი მივა ცეცხლთან, სამფეხა სკამზე ჩამოჯდება და მწარე ფიქრებს მიეცემიან ორთავენი.

ლუმბილია. თენდება.

გლეხის სადილობისს მივლენ ამ დედაკაცთან ორი ყაზახი და სტრაჟნიკი ორი, მოსახოვენ წინდებს.

დედაკაცს ნაცრის ფერი ადევს, აკანკალებულის ხელით ოთხ წყვილ წინდას გადასცემს.

— იმ ნართების გორგლებს ამაზე მეტი არ გამოუვიდა? ეკითხება სტრაჟნიკი.

— გთხოვთ, თქვენ გენაცვალეთ, თქვენი ქირიმეთ გადასცეთ მაგათ, რომ წუხელის ცეცხლში ჩამივარდა გორგალი, დამწვა; არაფერი მახადია, ვიყიდა მაინც.

— Что она говорит? ეკითხება ყაზახი.

სტრაჟნიკი ნალაპარაკებს გადასცემს.

— Нѣтъ, она вреть, хотѣла освободиться отъ работы и нарочно бросила въ огонь, надо ее проучить! მათრახს გადაჰკრავს, ქალი შეჰკვივლებს და ჩაიჩქებს.

— Ты. стерва, не хотѣла работать, вотъ тебѣ еще разъ! და ერთი კიდეც ღონივრად წიხლს ჩაჰკრავს.

— ვაიმე, მოვკვდი! დედაკაცს გული შეუწუხდება.

მეორე დღეს ლოგინად ჩაქარდება, რამდენისამე დღის შემდეგ მუცელს თან გადაჰკვება.

დარჩებიან ღვთის ამარად ძუძუმწოვარი ბავშვი და ბერი კაცი.

Legatus.

ყ ვ ა ვ ი ლ ე ბ ი

გ ა ნ თ ი ა დ ი

შავ მანდილით შემოსილი
 ცა აღისფრად იღებება
 და მშობლიურ არე-მარცხ
 მზის სხივები ეფინება...
 ღამე შავი, ღამე ბნელი
 ცის კამარას ესალმება
 და ჩაგრული მაშვრალთ კერა
 კვლავ განთიადს ეგებება.

ქ. dndadg.

მთავარი მუხიტი

გულო დაწყნარდი! ვის რათ უნდა ჩემი გულისტქმა?
 გულო დაწყნარდი! შაირის თქმა გინდა თუ რის თქმა?
 გულო დაწყნარდი! ჩემი სწორი ვნახე მე ღღესა; —
 ისე ვარ თითქო წინ შარბათი თასით მეღღესა.
 ისე ვარ თითქო... თითქო ლექსი რამ დამეწეროს,
 ისე ვარ თითქო მე ფსიხეი ვიყო, ის ეროს.
 გულო დაწყნარდი! ვის რათ უნდა ჩემი გულისტქმა?
 გულო დაწყნარდი, — შაირის თქმა გინდა თუ რის თქმა?
 ბაბილინა

ს ი ე ვ ა რ უ ლ ი

ტრფიალების ნაზო სულო,
 თავისუფლების ასულო,
 სიცოცხლე და სიხარულო,
 ჩემო წმინდა სიყვარულო.

გაიღვიძე...

გაიღვიძე, მითხარ რამე,
 გამიშუქე ბნელი ღამე,
 თვალზე ტრემლი დამანამე,
 მომეფერე და მამე

გეთაყვნე.

გეთაყვანე მტკივა გული,
 გული დამწვარ და დაგული,
 რომ ვერ გიციქვრ დაჩაგრული
 მგონიხარ შენ დაკარგული

სიყვარული...

სიყვარულო, გამიხსენე,
 აღზღეგ მკვდრეთით, გამითენე)
 შენთვის ქმნილსა მომეჩვენე
 და გულს გულზე მომესვენე
 რომ ვიბრძოლო.

რომ არ მოვკვდე, — მტრობას ვდაგავ,
 მონობისა სახეს ვკარგავ,
 თვის უფლების დროშას ვქარგავ
 და იმ დროშას ზე ვაქარგავ:

სიყვარული!..

ვიბრძოლო და ვიქართველო, —
 ქართველობა ვისახელო:
 მტერზე გული ვავახელო
 და ჩემ სისხლით ვადღეგრძელო
 საქართველო!..

აი, მაშინ, მე ბუნება
 მუდამ წამს, რო შეუბნება:
 „სიყვარულის არ გაქვს ნება,
 მონობაში სული გდნება“, —
 დადუმდება!..

დადუმდება შური, მტრობა,
 გამეფდება ტყბილი გრძობა,
 დაჩაგრულის თანაგრძნობა,
 ერთობა და კაცთა ძმობა
 სანატრელი!..

სანატრელო, ფრთა გაშალე,
 შავი ფიქრი გამაძალე,
 გულს სიკვდილი დაასწავლე,
 უკვდავებას დაანაცვლე
 რომ არ მოვკვდე...

დ. კობალი

ქართული მუსიკა (სიმღერა-გალობა)

(გაგრძელება. იხ. „თ. და ც.“ № 13)

ათასში ერთს, თუ ერთგულ მუშაკს ხელი მოუკიდოს ამ საქმისთვის, ჩვენს საზოგადოებას არ დაუფასებია მისი ღვაწლი და შრომა, გულცივად მოხერხების, თანაგრძობის, განხილვისა და წასვლისთვის მიავიწოდებდა ხშირად გაუცხოვრებულ და დაუხმობ კიდევ, მკაცრად, როგორც მოვამბრით განხილულად ღვაწლი აწარმოებს (ქართულ მომღერალ-მეგობრებს გუნდის ზირველ დამაარსებელს და ამ საქმეში სიძირკვეს ჩამურევს), მოსურს, ფილმობ ქარიშხალს (დასველებს საქართველოს კილოების განვითარებას), რომელსაც სიმშვილესაგან სული აღმოცდა, იოსებ რატელს (თუმცა უკანასკნელი უცხო ტომს ეკუთვნოდა, მაგრამ ჩვენი მუსიკა შეიფარებული ჰქონდა და თვალსაჩინო ღვაწლიც მიუძღვის ამ საქმეში) და სხვათა. ახლაც კი გვეყვან ამ დარგში ნიჭიერი მუშაკნი, ამ საქმის გულშემატკვარნი, ზედმიწევნით და ღრმად მცოდნენ ჩვენი სიმღერა-გალობის, მაგრამ რა ჰქონან?—მოგეხსენებათ, უმატრობობაში, უერთდობლობაში და უსასწრაზობაში უზინარ ჰქონ მათი საქელი!

ლ. აღნაშვილი   ი. რატელი   ფილ. ქარიშხალი

თუ გამოხდნა ვინმე და, ამ საქმით გატარებულმა, გაჭებდა, ახად თუ კარგად მოაწყო ქართულ სიმღერა-გალობის საქმე, ან უმატრობა უზინარ გამოიჩინა და საზოგადოების ცნობითი უყრადღებს დაიშინა, თქვენ მტრად დასდგომის იმისათვის დღე! შურითა და ღვაწლით ადგინდნა აშინარ მუშაკისადმი, თავისივე ერთგული მეგობარ-ამხანაგნი და მსახიობებიც კი ხელის შეწყობის მიავიწოდებდნენ საქმეს. ამ მხრივ ჩვენი მოწინავე და შეტანული საზოგადოება ვერ იხერხდნენ უყრადღებ სიფხარადს, უყრადღებებს არ აქნენ, რათა უსრუტელ ჰქონ გულწრფელი და

საქმისათვის თავდადებული მუშაკნი. რასაკვირველია, ამ გვარ აუტანელ ზიარობაში მუშაკს მალე ეკარგება ენერჯია, უქარწყლდება სიფხარული საქმისადმი და უიმედობით დატანჯული მალე ანებებს თავს. ბევრი მკაცრად ეყოფილა, რომ დაუარსებიათ, შეუდგენიათ გუნდი, დაშლილა, ახლაც კიდევ დაწყვიტიათ, კიდევ დაშლილა უსადსრობის და ლობობარ-დამაარსებლების მუშაობის აუტანელ ზიარობისას განა!.. ქართულ სიმღერა-გალობის მუშაკი, ან ხელმძღვანელი ვერასფრეთ ვერ იმადღებებს ვერც საზოგადოებას და ვერც თავის თანამშრომელთ. თვით ქართველ მომღერალ-მეგობრებს მდგომარეობა და ბუდი ხომ აუტანელი და კაღმით აუწერელია.

ვიმეორებ წარმოუდგენელია სხვა რამ იყო ისეთი უნუგეშო, აწეწილ-დაწეწილი, გამოურკვევლი და უმატრობა მდგომარეობაში, როგორც იმყოფება ახლაც ქართულ სიმღერა-გალობის საქმე; თუმცა ბლომად და მადანათეს სწერენ, და ამბობენ: ჩვენს მუსიკას წინმსწველობა ეტრობა, განვითარების ტვას ადგია და ახლაც მომავალში მთლიან ქართულ მხერებსაც მოვისმენთო!.. ამაზედ ერთი ანდაც მკაცრად: ჩვენ ბავშვი არ დაბადებულა, ანრამს არქმევდნო. ჩვენი საქმეც სწორედ ასეა; ჯერ ჩვენი მუსიკა, მდიდარი ხალხური სიმღერა-გალობა, რომლის უტოლიანობაში ვართ ჩაფლული; ვერ შეტვივისისსლოარტება, ვერ შეგვითვისება, ანა გავსწავლიარა, ანა გავვიკვებარა, თუ მრევლად ანა, ერთი მაინც სმავალით, მუდმივად იტვიან და მწუბობ-ხმინი მომღერალ-მეგობრებს გუნდი ვერ დაგვიანსება და აზერებს კი თოდობით?! ან ვინა, როგორ უნდა აშენდეს სახლი უსაძირველად!..

(გაგრძელება იქნება)
მ. კახიძე

ბოიკოტი

შეესა სამ მოქ. და ოთხ სურათად
(დასასრული. იხ. „თ. და ც.“ № 5—13)

მოკვდილა მისამ, სურათი მორა
(სტენაზე მოსხანს კარები, რომელსაც სხვილი სისოებით აწერია: „კანტონა“. კანტონის შიგ-

ნით აზიან იღია ლუკინი და მუშეების წარმომადგენლები, რომელთაც მოლაშაზაკება აქვთ გამართული გაფიცვის და ბოიკოტის თაობაზე. შემიადის ზაფლია. ჩიხა-სახლუხი აცვია, თავზე უბაღასი ჭხურავს. თავისი და კესას ლოკინი ხურჭინებით გადაკიდებული აქვს მხარზე. ხელში ჰატარა ბოხსა უჭირავს. კანტარის კარების წინ დასდებს ლოკინს და ხედ დაჯდება).

პ ა ვ ლ ი ა

პავლია. ააშენა ღმერთმა ჩემი ხაზინი! კაი დროს გამომიყვანა „ასტავკაშია“ ბატარა სულს მევითქვამ, თვარა დამადნო კაცი ამ წყევულმა ქალბატონმა. მიინც და ამ ოხერმა „პოლის ჩისტვამ“ თელათ გადამაშველივა ფეხებზე ტყავი. რომ წამოვარდებოდი უთენია და დოურდი ამ ოთახებს, სულ სლიგინ-სლიგინი გაჰქონდა ფეხებს. მართალია ფიქვები კი ამომადგებია ამ პოლის წმენდამ, მარა ეს პოლკა-მასურკა კი მასწავლა გვარიანიდ ჩემმა ქალბატონმა. დალოცა ღმერთმა გიტარა კი იცის ჩემმა კესამ და ბუზიკა. შევიკერავ ერთ გემოზედ გამოკვარასკინებულ წულა-მესტს, დავაჯენ კესას, ვაკვრევენებ ბუზიკას და მეც ქორივით ჩამოუსრიალებ. ბატონი არ შემაწუხებს და ქალბატონი. მართალია არც ფულები ამომტეხს ჯიბეებს მარა, აჩიხავოა, უბატონოთ ხომ ვიქნები. (შემოდის კესა. ქაღალტანის ნახუქარი ჰაღტო და შვიანა ჭხურავს. ხელში ძველი ჩემოდანი, ქაღაჯა და მუსიკა უჭირავს. ზაფლია რა დაინახავს დატუვართულ კესას, მსწრაფად გადასტება ჩამოართმევს ჩემოდანს.)

II

პავლია და კესა.

პავ. ოო, „ზრასტი“, კესა, „ზრასტი“ სადა ხარ, ბოშო, აქამდის? რავე, კულში ქე მომყობოდი და მერე სად ეშმაკებში დეიკარგე! შენ რაცხა გეზარება ქალბატონის გამოთხოვება, კესა ჩემო!.. (იღინის)

კესა. მეზარება კი არა, ბეჩა, დევიწვი სირცხვილით ქალი. რომ მოვდიოდი ქალბატონმა შემხედა.

პავ. მერე რაი, რომ შეგხედა!

კესა. მერე და გამოანძლია ქალი.

პავ. რაიო, ვითამ, რა მიწადო! რავე,

არ ეყო რაც გადმოგვიკოტრილა დედამისი სული! მის მოსამსახურები ხომ არ ვგონივართ კილა! ახლა „ასტავკაში“ ვართ გამოსული, კესა ჩემო, „ასტავკაში“. მერე რა მიწადო, რა გითხრა?

კესა. აყევი ეშმაკებს, შე უბედუროვო, და წადი ახლა და ისერიო.

პავ. ვაი, მის პატრონს საცოდვარს. უბედური იგია რომე ჯოჯოვით დაიარება. შევიდის მას არ გააჩნია და ძირი. ცარიელი ფული გადააშენა ქირმა, რა თავში ვიხლი ფულს. კაცმა „ჩეუყელი“ ერთი ვინმე არ უნდა დატოოს, რომე ხანდახან დოქს თავი წაუქციოს და დედამისი შესანდობელი დალიოს. რა აქვს ახლა მაგენს საბედნიერო და სასიხარულო. ფული, მეტი არაფერი! მოკვდებიან ორივე ცოლქმარი და გევილიან ტყვილა, რავარც პრასი, მაგენის ცხოვრება სულ „ფუსტიაკია“ ჩემო კესა.

კესა. ბეჩა, ღმერთი თუ არ მისცემს შვილს, მაგენმა რა ქნას!

პავ. რას ლაპარაკობ, ბოშო! შვილის განენაში ღმერთს რა უნდა! ღმერთი კი არა კაცია გლახა, ჩემო კესა, კაცი!..

კესა. (მორცხვად) კაია, ახლა პავლია, დედა ნუ მოგიკვდება, რაცხა სხვაზედ ილაპარაკე.

პავ. ვისზე ვილაპარაკო, ბოშო, შენზე კაი ვინა მყავს ახლა მე! (ზაფხა)

კესა. (ზაფხის შემდეგ ზაფლიას) ვითამ მორიგებოთ გაათავებენ საქმეს ეს ჩვენი ხაზინი და მუშები?

პავ. გაათავებენ აბა, რეიზა დებიარა მუშები. ეგჯერ არიან ეხლა და სულ ტრუბაში აძერენენ ილია ლუკოვინს.

კესა. ნეტა, ეს ბესარიონი რა იქნა, რიტომ არ მოდის ანგარიშის მისაღებათ.

პავ. ანგარიში თვარა, ელღებს ხუთასიონებს. რაცხა შვიდი აბაზი ერგება და ქუ მესწრება იმის შექმას. (ზაფხა)

III

პავლია, კესა და ბესარიონი.

ბესარ. (შემოდის ბესარიონი, რომელსაც სახლუსზე ჰაღტო აცვია, კარტუხიანი ქუდი ჭხურავს. ხელში სხვა და სხვა წვრილი ხაბაკი

შეინახეს და ზურგზედ ლოცინი აჭყს მოჰადი-
ბული.) რაგვა, საქმე, ვაჟია, თუ ქალი?

პავ. ვაჟია, ვაჟი, ბესარიონ ნუ გეშინი-
ან. მგონია აიხსნას: ბოიკოტი და გაფიცვაც
გათავდეს და რასწორის აღებაც არ დაგეჰირ-
დეს, ვაჟი შენ ყოფილხარ, ჩემო ბესარიონ,
რომ ამ ხელა ხაბაკი მოგიკიდებია, კაცი სა-
კალბასე ხარ, ცალი ფეხი სამარეში გიდგია
და კილო კი შეგძლეზია! (კეხს და ჰაფლია იფი-
ნას)

ბესარ. (დამიჯით) ამიღე, ბიძია, სამას-
ხროთ ამიღე, საკალბასე ვარ, მარა ბევრს შე-
ნისთანა საბიშკეტეს კილო ვჯობივარ. ისე
იციოცხლოს ბესარიონმა! რაგვა, შენსავით რომ
არ ვლამბურცობ მიტომ ვარ საკალბასე?!
მარტვა ლაპარაკი კი არ არის საქმე; *Нада
дѣла, брагъ, дѣла.

პავ. (იფინას) ვიხუმრე, ბესარიონ, ვი-
ხუმრე.

ბეს. (ხატარა ჰაჟუსა) ხუმრობას თავი და-
ანებეთ ბიძია და საქმეზე ვილაპარაკოთ. რა-
ვია საქმე, პავლია, შენ გეცოდინება. ვითამ
მორიგებით გაათავებენ საქმეს ხაზინი და
მუშები? (მუშების ხმა კანტორიდან შიასშის) ეს
მუხლი სასებით უნდა იქნეს დამაყოფილე-
ბული, თორემ ჩვენ იძულებული ვიქნებით
მოლაპარაკება შევწყვიტოთ.

ილია ლუკინის ხმა: მოითმინეთ, მოი-
თმინეთ. (ჰაფლია, კეხს და ბესარიონი ეურდა-
ცქვეტილი მისჩერებას კანტორის კარებს)

კესა. (შეფიქრანბული) პავლია, მგონი
გლახათ მიდის საქმე და ჩემი ჯამავირიც შენ
ელიე, მე კანტორაში არ შემოვალ, თვარა
ილია ლუკოვიჩი გლახათ მეჯღანება.

პავ. რაგვა გეჯღანებია! ერთი გაბედოს
ტყვილა წარბის შექანება და იციოცხლოს პავ-
ლიამ მაგი მე დავაჯუნდაო ჰპრავილაო! რას
ქვია მეჯღანებაო! ჯერ ისე ხომ კიი საქონე-
ლია და დეჯღანოს კიი გჰმოვა მისმა სიცო-
ცხლემ. ჯღანს რაღა ჯღანავ უნდა!

კესა. მე საჩხუბრათ კი არ მითქვამს,
ბეჩია!

პავ. რას ქვია საჩხუბარიო, სულ ქაჭებს...

ბეს. (მიჩერებულად კანტორის კარებს და
ეურს უჯღანს) პავლია, მეიცა, ბოშო, რა დროს
ჩხუბია, გამაგებზე რას ლაპარაკობენ.

ილ. ლუკ. ხმა კანტორიდან: ეს იყე-
ლო კარგი, მაგრამ მუშობა კი რიგინი უნდა
იყოს იციოდეთ.

მუშების ხმა: ნუ გეშინიანთ, იქნება.
მუქთა ხორები ჩვენ სხევეიცა გვძულს.

ბეს. მგონია კარგათაა საქმე.

პავ. გევიმარჯვეთ არ უნდა ლაპარაკი.
კესა. დედაია, საყვარელო!

ილ. ლუკ. ხმა (კანტორიდან) მაშ საქმე
გათავებულთა.

მუშების ხმა: ხვალთან ვიწყებთ მუშა-
ობას.

ბესარ. პრავა, მე და ჩემმა ლმერთმა,
პრავა!

კესა. რას გიხარია, ბესარიონ!

ბესარ. იმე, რაგვა არ გესმის რომ გეი-
მარჯვენ მუშებმა!

კესა. იგენმა გევიმარჯვენ თვარა ჩვენ რა
მოგვიცა, ვინ იცის.

პავ. მის ჯავრი ნუ გაქვს, კესა, ვერც
ჩვენ გაგვეცემენ ხმას. (კანტორის კარი გაიღება
და გამოდის მუშები წარმომადგენლები. მსა-
რულებს ეტყობათ. ჰაფლია, კეხს და ბესარიონი
შეშოკებულად შათ.)

IV

პავლია, კესა, ბესარიონი და დელეგატები.

პავ. (დელეგატებს) რაგვა საქმის კარა-
ბდინი! გევიმარჯვეთ, ბატონო?

ერთი დელეგატი. გევიმარჯვეთ, გავი-
მარჯვეთ, მაგრამ თქვენ რათ მოგროვილხართ
აქ ხაბაკით?

პავ. იმე, ბოიკოტი რომ გამოუცხადდეთ
ხაზინს იმანაც ჯინაზე „რასწორი“ გამოგვი-
ცხადა და ამიზა ვართ აქანე.

დელეგატი. ჰო, აბა ეხლა წადით ისევ
თქვენ აღვილზედ და რიგინათ იხსახურეთ.
თქვენც გამარჯვებული ხართ. ხაზინი ხმასაც
ვერც გავცემთ... (დელეგატები გადიან)

ბეს. უჰ, თქვენ დავენაცვლეთ ბიჭებო,
მაღადც!

პავ. (ბესარიონს) ბესარიონ, აბა არიხინ-
დება ისტეველ შენი კასრულენი.

კესა. დედაია, საყვარელო, რა კაია!

ბეს. კესა, შენ დავენაცვლეთ, ეიხსნა ბოი-
კოტი. აბა, პროშტი ახლა, პროშტი კესა მა-

ლარჩით. (მაგალიტ სტატებს სჯეს კესს და ნა-
ჭკონის. შერე სჯელში აიყენს, ატრადებს და
ყვირის) გაუმარჯოს ერთობას.

ბესარ. (ქუდს მადლად ისყრის) პრავა, მე
და ჩემმა ღმერთმა, პრავა!

ფ ა რ დ ა

გოგია

ქართველი პეიზაჟი

გლეხი რო სახლის აშენებას განიზრახავს,
ჯერ ხე-ტყეს, ქვა-კირსა და სხვა მასალას
შემზადებს ხოლმე...

ჩვენ კი, ჩვენი ეროვნული ცხოვრების
მოწყობას წინასწარ მასალის მოუშზადებლად
ვეფიქრობთ...

ვინ არ იცის, ერის ცხოვრებისა და წინ-
შველელობისათვის მუდურნობა-მრწველობის
და ვაქრობის ალორძინებასთან ერთად საქიროა
სამწერლო-სახელოვნო, სამუსიკო-სამხატვრო
თუ ფილოსოფიური და მეცნიერების სხვადა-
სხვა დარგთა განვითარება-გავრცელებაც.

ჩვენს მწერლობაში კი უფრო საბაეჭრო
მიმართულება და მოღუქსეობაა გაბატონებუ-
ლი,—ხოლო ყველა ის დარგი, გონების ღრმა
კვალი და ხანგრძლივი შრომის ბეჭედი რო
აზის და ადამიანთა სულიერ-ხორციელი სისრუ-
ლე დაუსახავს მიზნად, სრულიად უყურადღე-
ბოდ არის მიტოვებული...

ხანღიხან, კანტიკუნტად თუ დაიბეჭდე-
ბა საღმე რაჟე „სამეცნიერო“ წერილი, ისიც
შემთხვევითი ხასიათისა და ისეთი ენით და-
წერილი, რომ ქართველი მღაბია მკითხველი
ვერას გაიგებს, ხოლო უცხო ენით განვითა-
რებული ხომ ამ ქართულად დაწერილს არც
კი „იკადრებს“...

და ეს მაშინ, როდესაც ჩვენ წარსულში
გვექონია რადჯე: ქართული სჯულმეტყველო-
ბის, საექიმო ხელოვნებისა თუ ფილოსოფიუ-
რი ნაშრომების ნაკვალევი დღესაც შობი-
ობა...

ქართველმა ერმა უძველესი დროიდანვე
ღამიუშავა საკუთარი ყოფა-ცხოვრების საქი-
რო საფუძველნი და განვითარების უმაღლეს
წიტიროსსაც მიახვედა; ველურ ურღოთა

შემოსევას რომ არ დაერღვია მისი საკუთა-
რი ეროვნულ-მოქალაქობრივი თვით არსე-
ბობა...

საქიროა თვით შემოქმედების სათავეს
დაუებრუნდეთ, საკუთარი არსებობის საფუ-
ძველნი შევიმუშავოთ და განვავითაროთ, თო-
რემ ასჯუჯუგ-ფორნჯად გასდება ჩვენი შშობელი
სრეო!

ამ ეჟმად ქართველ მკურნალოთა შესახებ
მოვიღაბარაკოთ.

ქართული სამკურნალო ცოდნა რო სა-
ქართველოში ალორძინებული და გავრცელე-
ბული ყოფილა, აჟას ამტკიცებენ ხალხში დარ-
ჩენილი ბევრი უებარი სამკურნალო საშუა-
ლება და თვით ხალხური მკურნალები, რომ-
ლებიც ხშირად გასაოცარ ოსტატობას იჩენ-
დენ, განსაკუთრებით დოსტატობაში.

ვის არ გაუგონია ჯანაოზ-დოსტატარი
თურმანიძენი, ბაჯიაშვილი და სხ., რომლებიც
ხშირად თვით „უკურნებელთაც“ ჰკურნავ-
დენ...

ჩვენი კარაბადინები ხომ ძველის-ძველი-
დნევა განთქმული. ერთი მათგანი (ქ. შ. წ.
კ. ს. წიგნთსაცავში, № 1274), ექიმ ა. ია-
შვილის გამოკვლევით, შეთაფრეტე სჯუჯუნეშა
გადმოღებული, თამარ დიდის მეფობაში, რო-
დესაც ჩვენი ეროვნული ცხოვრება ძლიერად
სდულდა და მწერლობა ფრთა-შესხმული იყო*).
ამ კარაბადინებში აღწერილია სამკურნალო
საშუალებანი, ბალახ-ბუღახი, მიწალი თუ
სხვა ნივთიერებანი (რომლებიც შრავლად მო-
იპოება ჩვენს ქვეყანაში) და ცხოვრების გო-
ნიერული დარიგებანი...

ახალმა სამკურნალო მეცნიერებამ ეს
ძველი კარაბადინები განდგენა და ახალი,
ხალხისათვის გასაგებ-ხელმისაწვდენი კი თით-
ქმის ვერაფერი შემოიღო...

აი, აქ ეხსნება ქართველ ექიმს ფართო
ასპარეზი, რომ თავი ისახელოს და ერსაც
არგოს რაჟე...

ჩვენი ხალხის ჯანმრთელობაზე ზრუნვა
უყურადღებოდ არის მიტოვებული: ხალხი

*) „Народ. Медич. въ Закав. кр.“ А. О.
Яшвили 1904 წ. 84 გვ.

როგორ ცხოვრობს, რით იკვებება, თავს როგორ უვლის, ავადმყოფობას ანუ სენის წარმოშობ მოზღვრებს რა გზით ებრძვის,— ყოველივე ეს ან არავის აფიქრებს, ანუ, ისიც იშვიათ ადგილებში, ღიდ ფასად საშოვარ ფერ-შალ-ეკიშია თავმინებებული...

ხოლო ეს ფერ-შალ-ეკიში ავადმყოფთ უცხოეთიდან შემოტანილ, ძვირად ნიჟიდ წამლეითი ჭყირავენ, და იქვე რომ მრავალი იაფი სამკურნალო საშუალება, ბუნების მიუქთი ძალა მოიპოვება,— ეს თითქმის აღარავინ უწყის...

გამჭრა ძველებური ხალხური, გამოცდილებებითი მკურნალობა-დარიგება, ახალიც ვერ შევიდა ხალხში და დღეს სოფელში რამდენია მაგალითი, რომ ქალ-რძალი სიღარიბით ანუ სხვა მოზნით, შვილიერობის მოსაზნობად, უციტთა რჩევა-ჩასმენით ფრიად მეფე საშუალებათ ხმარობს, რის გამოც ან სწრაფად ესალმება წუთი სოფელს, ანუ ისე დასწულდება, რომ მთელ სიცოცხლეში გამწარდეს და გაამწაროს თავისი პატრონიც... რამდენია ისეთი ახალგაზღვაც, რომ ავი სენით დასწულდება, არ იცის როგორ იმკურნალოს, სენს მალავს, ანუ ოდნავ ვითომ თავს მოიჩინებს, დაცოლ-შვილიანდება და შემდეგ მთელს თავის შთამომავლობას, მისხითი მისხითს დასწულვებს!..

განა ძველთაგან ტყუილად არის ნათქვამი, რომ ჯანსაღი სული მხოლოდ ჯანსაღ ხეულშია?!

მხოლოდ ჩვენ არ ვიცით ეს და აგერ ჩვენი ხორციელ-სხეულებრივი დასწულვების შედეგი ცხადია: სულიერად დეჩნავდით, დეწვრილმანდით...

ვინ უნდა იზრუნოს ამაზე, თუ არა ქართველმა ექიმმა?

ამას წინად ექიმმა ლამბარაშვილმა ფრიად საგულისხმო საქმის დაწყება უჩრია ქართველ ექიმებს, მაგრამ რჩევა მისი დარჩა ხმელ მლაღადებლისა უდაბნოსა შინა!..

დღემდე ქართველ ექიმებს ვერ მოუხერხებიათ კავშირის შეკვრა, საკუთარი ორგანოს გამოცემა (ამ რამდენიმე წლის წინად კი ექ. ვ. ლამბაშიძემ გამოსცა „ქართული სამკურნალო ფურცელი“, ისიც ორი ნომერი, და

მხოლოდ საკუთარი წერილებით სასეც). ასეთი ორგანოს გამოცემა ძლიერ ღიღს სამსახურს გაუწევდა, როგორც ხალხში საკიროცონდა-დარიგების გავრცელებას, ისე სამეცნიერო ტერმინოლოგიის დამუშავებას და ხალხში დარჩენილ სამკურნალო მცენარე-შიალთა თუ სხვათა შეკრება-შესწავლას...

ასეთი ორგანოს გამოცემა კი ძლიერ ადვილად შეეძლოთ.

მერე ნეტა საკმაოდ არ მოიპოვებოდნენ ქართველი სწავლული ექიმები?

რუსეთში (1914 წ. 1 მაისის ანგარიშით) სიამსო ქართველი ექიმი (მათში—14 ქალი)—სხვა ცნობით—რგასამდე, ზოგიერთ საგვარეულოდან, მაგ. ლორთქიფანიძეთათა—შვილია, ჯაფარიძეთაგან—6 და სხ. არა ერთსა და ორს ქართველ ექიმს ღიდი და საპატიო ადგილი უჭირავს, სამკურნალო-სამეცნიერო მოღვაწეობაშიაც თვალსაჩინო წილი უძევს...

ხოლო კერძოდ თავის დაბეჩნევული ერისა და მეცნიერებისათვის ვინ რა გააკეთა?—ამაზე შემდეგ.

იოსებ არიმათიელი

ხელოვნების მოკლე ისტორია

(გაგრძელება იხ. „თ. და ც.“ № 8)

მხატვრული აღმოჩენანი.

დადა ხნის განმავლობაში კაცობრიობამ არა იტოლდა რა ამ ქვეყნის ისტორიას და არც მისი ნაშთებისა. მხოლოდ ნაშაფარის დროს, ფრანგთა ლაშქარს თან ახლდა მკვნიერები და მხატვრები, ამათ შეკრებებს და გამოკვლევებს გვევბრძის წანსული და შეადგინეს ეგვიპტის აღწერილობა“. მაგრამ მათ გამოკვლევასაც წინ გადაეღობა ერთი დიდი დაბრკობა: ნაშთთა კედლები მოფარული იყო სხვა და სხვა წარწერილობით, სიმაჩვევსა და აკლამბეში აღმდინდა ჯურებელი ნაწერები ეტრატზე, მაგრამ მათი ამოკითხვა და გვევბეჭევა შეუძლებელი იყო. ეგვიპტელები სიამნად მათს სმარობდენ წერაში. ეგვიპტე უმკვლეცო მათ შორის იურეფაიფურია და სეფაჟნების ისტორიასთავის მეტო საურადებობც

ეროკლიფობი იყო, რადგან იგი ცსოვრებისა და სხვა საგნების გამოხატულება იყო. ფრანკმა მეცნიერმა შამპოლიონმა (1790—1832) შესძლო ეროკლიფობა გამოიჩინა და ამ გვარად ადგილი განსაზღვრა მათი კადანარგმისა და ძველი ეგვიპტის ისტორიის აღგებნა. მის შემდეგ ეგვიპტოლოგია თითქმის ფრანკულ მეცნიერების კუთვნილებად იქცა. შამპოლიონს მიჰყვნენ განთქმული მეფეგარნი შარეტო და მასპერო და დღევანდელ ქაირში სპეციალური კომისია ფრანკულ ისტორიკოსებს განაგრძობს ძველ ნაშთთა შესწავლას და გამოკვლევას.

ხელოვნება გემფისის პერიოდისა.

ეგვიპტის ხელოვნება დიდხანს ვითარდებოდა და ამ განვითარებაში სხვა და სხვა სახეს ღებულადა, ცვალებადი იყო. ასე, რომ ერთი პერიოდის ნახელოვნება სრულიად არა ჰგავს მეორისას. ეს განხილავთ რამდენად ადგილის ხელოვნებას ავიღებთ. მაგ, გემფისის სულ სხვა ნახელოვნებას წარმოადგენს და თაბაღისა სულ სხვას.

გემფისის პერიოდი ცნობილია უფრო თავისი აკლამბებით და ძველებით, რადგან ამ კუბების ტაძრებს ჩვენამდე წარ მოუღწევია. აქაურ ძველებს მეტად დიადი სახანაობა აქვს, პირამიდები—მეფეთა დასკრძალვა—მოთხე დინასტიის მეფეებისაგან არის აკეთებული; მათში ეგვიპტე უდიდესი 137 მეტრის სიმაღლეა; 100.000 კაცი უოჯელ სამ თვის განმავლობაში ეძვლებოდნენ ერთი მეორეს და აშენებდნენ ამ პირამიდის მთელი 30 წლის განმავლობაში. ამ პირამიდის ახლო მიწასე განრთხმულია კვლეში გამოქანდაკებული უზარმაზარი სფინქსი, რომლის ცხვირის სიგრძე მეტრამდე სიგრძე აქვს. ეგვიპტის ხელოვნება უოჯელთის იმისა დიდობადა, რომ ბუმბერაზული რამ შეექმნა და ამ სიდიდით და ეტყუებებინა მხსველდის თვლი.

დიდ პირამიდების ახლო გემფისის ნეკროპოლისის (მეგდარას სემუფო). თითოეული მნიშვნელოვანი სიფლაგი (მასტაბა) სამი ნაწილისაგან შეესდგება: პირველი ის ოთახება, სადა მნახელები მოდიან, სადა ამაღლებულია სტელა (სიფლაგის ქვა) და სრულდება ღვთის მხსურება; მეორეა სერდაბი, ისეთი სადგური, სადა ჩაგტილია სტატუები და გამოხატულება მიცვა-

ლებულთა და შესამა საკრძალვა, აკლამბა, აკლამბაში მოსახლეობდა ჯერ კვლეში ამოჭრილ ჭაში უნდა ჩაეშავთ და შემდეგ დერეუბი გამოართ. თვით საკრძალვაში კი სასროფობა (ლუსქუმა), რომელმაც განსვენებს შემურები ეგვიპტი, მუშია. ამ მუშების დასაწყად კი უოჯელთის დიდის სიფრთხილით სდაჯობდნენ, რომ არვის შეეცინებინა და შეეშვიკვალა.

ოთახების კვლეები მოფენილია სხვა და სხვა მხატვრობით და ბრულიეუბით. თუ გვინდა, რომ შამენდელ ქანაკებათა ხსიათი ჩვენთვის უფრო ადგილი განსაკები იყოს, უნდა შევისწავლოთ ამ ოთახებში ნაბენი ხისა და ქვის სტატუები და გამოხსულება ამ სამარეში დაკრძალულთა. ამას წინა დეორკომპოლისში იბოგეს ბრინჯაოს სახეობო სტატუები V II დინასტიისა. მთ შორის არის ისე სახეობოად შესრულებული, რომ საკვირველს სისწორით გადმოგვჩვენებს სინამდვილეს. უოჯელი წვრდომანი ისეა ჩამოსხმული, რომ სინამდვილის სურათს ქმნის. ძველი ეგვიპტის ხელოვნანი სახეობო პორტრეტებშიც იყვნენ და ეს ხისხება დროინდელ რელიგიურ რწმენით: ისინი ფიქრობდნენ, უბოთო ოდისმე მუშია დაიშალა, სამაგიეროდ მისი გამოხსულება შეინახება, ოდონდ მსკესება სინამდვილესთან ზედმიწევნითა უნდა იყოს და მამინ მიცვალებულიც სმულამო სიკვდილს ახდებდა. ბრულიეუბისე და ნახსტუში გამოხსულის ამ ქვენური ცხოვრება მიცვალებულისა და ატრეფი უნე-ჩეეულებანი ძველის ეგვიპტისა. ეგვიპტის მხატვრობა ვერ იცნობს პერსექტივისა და კოლორატის (ფერადონების) ხელოვნებას, იგი მხოლოდ ერთი მეორეყად და ფერებს ჩამოსახვს და ამითი მოქმედებს. ერთად კი კვდლის ნთელია, დია ფერის მხატვრობა გამოიღოს და სრულიად არა გაყენა და დარგის დეკანდელ ნაწარმებს არც შეადგენილობთ, შეიხსვით და არც ფერთა გამოკვლულობთ.

(გაგრძელება იქნება)

შალვა დადიანი

ძუთიანის სახალხო უნივერსიტეტის გამგეობამ კვირას, 18/III, „რადიუმ“-ში გამართა ლექცია. პირველად აკაკი ფალავაშვილმა წაიკითხა მეტად საინტერესო თემაზე: „სახალხოთვითი კულტურა მე-12 საუკუნეში.“ ამ კულტურის გამომავალი იყო, სოქვა ლექტორმა, უკვედრე შოთა რუსთაველი. და დაახასიათა მისი პოეზია. მან კარგად აღნიშნა მგოსნის შეხედულება სიყვარულზე, მეგობრობაზე, სიმშვენიერებაზე, როგორც სულიერ, ისე ფიზიკურზე. ლექტორი ხმაყვლით კითხულობდა და ხალხს მიეყვინა, თუმცა, ჩვენის აზრით, ძალიან გემლი ლექცია გამოდგა...

მეორე ლექტორად გამოვიდა ბ. ალ. გარსევანიშვილი, სახალხო უნივერსიტეტის თამაჯლომარე. მან მსმენელთა სურვილით მეორედ წაიკითხა ლექცია „ფინური ლიტერატურა და პრესა 19 ს-ში, როგორც ამ ქვეყნის კულტურის დაახასიათებელი“. ეს ლექცია წაიკითხულ იქნა მუსიკალური დემონსტრაციით. ლექცია მეტად შინაარსიანი გამოდგა და მსმენელებს ძალიან მოეწონათ. მთელი აუდიტორია სმენდა გადიქან, როცა სიმებიანი ორკესტრი ლექტორის ლიტერატორით შეუდგა შუბერტის მელიდიის დაკვას. „ნანია“ შუბერტისა მეტად გაერკებულთაა ფინლანდიაში. შემდეგ პატივცემულმა ლექტორმა წაიკითხა დიდებული მგოსანი რუნებერგის ლექსი „სამშობლო მხარე“ და სთქვა, რომ იგი ნოტებზე გადადებულია და ფინლანდიაში სახალხო ჰიმნად მიღებულია. ორკესტრმა დაუკრა ეს ჰიმნი და მსმენელთა ალტაცების საზღვარი არ ჰქონდა. ლექტორმა დაახასიათა ზოგიერთი მგოსანი, რომელიც ეკუთვნის რუნებერგის სკოლას. ერთ-ერთი ლექსი ნოტებზე გადადებული სიმებიანმა კვარტეტმა საუცხოოდ შესარულა. დასასრულ ზელმორტე მოიხსენია ლექტორმა ფინლანდიის ლიტერატურის დამამშვენიებელი მგოსანი რუნებერგი და ორკესტრმა დაუკრა ის მარში, რომელსაც ფინები უკრავდნენ მგოსნის ძეგლის კურთხევის დროს. მთელმა აუდიტორიამ მხურვალი ტაშის ცემით დააჯილდოვა ბ. ალ. გარსევანიშვილი. მრავალი ხალხი დაესწრო.

სახალხო სახალხო კვირას, 20 მარტს, შეუდგით სახ. არს. წრემ წარმოადგინა 4 მოქ. დრ. „ქრისტინე“. აღსანიშნავია ქრისტინეს აღმასრულებელი დახელოვნებული სცენის მოყვარე ქ. ანკარა, რომელმაც ნაოლად გვარდნობინა ქრისტინეს სულის კვეთება; კარგები იყვნენ გოციორძი, მეტრეველი და მინდიაშვილი. ქ. ჯავახიშვილის (მარია) გოქრავლი კილა ბუნებრივი არ იყო, „მამასას“ როლი კი მშვენიერად შესარულა; ქ.

მედილიშვილს დიდი ნიჭი ეტყობა, როგორც ამ ორჯელ სცენაზე გამოსვლით ხასიყვნა. დანარჩენი მოიფუტებდნენ. საკვირველი ნასიათის კარები (ილაშვილი) თავის თავად იხურებოდა, ხან კი იღებოდა. ვეფხო

ბ. სინდლარი შაბათს, 5/III ადგილობრივ სცენის მოყვარებთან მოწყობილ იქნა საღამო—წარმოდგენა ქ-ნ ელ. ჩერქეზიშვილის 30 წ. სცენაზე მოღვაწეობის აღსანიშნავად. ადგილობრივ მომუშავე ქართულ წარმოდგენების მმართველს, ახლად ფეხადგმულს, მაგრამ ძლიერის დონით სავსეს, წრეს—წინდაწინე კარგად მოეფიქრა საღამოს მოწყობა: მოდელისწყულის გარდა, მოწვეულ იყვნენ ვასო აბაშიძე და სოსო ივანიძე, რომელთაც 4 მარტს მელაანის საღურხეზე შეგება დებუტაცია. ამ წრის წარმომადგენელი ბ. ვ. ელიგარაშვილი (მასთაველი იყო, სგვათ შორის, ქ-ნი 5. ანდრონიკაშვილი) გერმანობით სავსე სიტუაციის მისაღებას სტუდენტებს, 5 მარტს „ახალ კლუბის“ დარბაზში, დიდმა საზოგადოებამ მოიყარა თავი. კლუბის დარბაზში მშვენიერად იყო მორთული—მწვანე დაფის რტოვით და ფთალოთი. წარმოდგენამ („ხანუმა“) დლოციელი ელ. ჩერქეზიშვილის, ვასო აბაშიძის და სოსო ივანიძის მონაწილეობით აღტაცებაში მოიყვანა დამსწრენი, დანარჩენ სცენის მოყვარათა კონხანთაღმ შესარულეს თვის საზოგადოება. კარგნი იყვნენ ქ-ნი მ. ტყეშელაშვილი, ან. მოსტოლიშვილისა, და ბ-ნნი ს. გომელაური და ს. შავლიაშვილი.

წარმოდგენის დასასრულს სცენაზე გამოიყვანეს ელ. ჩერქეზიშვილი. საზოგადოებამ დიდის ვაშის ძახილით დააჯილდოვა... მიართევს სხვადასხვა ნიშანთ-საჩუქრები. ქ. შ. ვ. გ. საზოგადოების მხრით პატარა, მაგრამ გრამოზობიერი სიტუაციის მიმართ ექიმმა ნ. ჯანდიერმა, ბოლოს ადგილობრივი წრისა და ახალგაზრდათა სახელით მიესალმა სტ. ილ. მოსაშვილი, საღამო დიდი ზემოთ დამთარდა. ბგერი უბნითობის გამო უკანვე დაბრუნდა... დარბაზში ტევა არ იყო... დიდად ნასიამოვნები საზოგადოება შეუღამის 2 საათზე დაიშალა. ი—ლი

„მარტო ზანინა“, სამწრო ზანინაშვილისა, ავტორის მიერ 25-III,ახ. კლ.“-ში წაითხული, სიმბოლიური ნაწარმოებია, დრამატულ ყიდაზე დაწერილი, სიკვდილ-სიციცხლისა და მსოფლიო ამაოფიის შესახებ: დამიანმა რაც უნდა „იფიფუროს“, ბოლოს მაინც ბედის მწერალი სიკვდილით მოსაბამს,—თურმე დადამიან კი არა ჰქმნის თვის ბედს, არამედ ადამიანი ყოფილა ბედის სათამაშო ბუთი,—აი „ბერლი ზანინას“ დასკვნა. ერთის მოსმენით, რალაც ბუნდოვანად ეჩვენება კაცს, შიგა და შიგ-კი საუცხოვლო ლექსთა წყობა, მშვენიერი შედარებანი, მაგრამ საერთოდ ჯერ კიდევ დაუმუშავებელი. თითქო ნაწარმოებნი ღრმად არ არის აწონილ-განკლილი. ასეთი აჩქარება არ შეეფერება დამსახურებულ ავტორს. ნაწარმოებმა თუ სათანადო შთაბეჭდილება ვერ მოახდინა, ამაში თვით ავტორის უშნო კითხვასაც მიუძღვის ბრალი. დასურა-

თებულთა ახალგაზდა მხატვრის ვ. ს.—ერისთავის მიერ. ეს ფრიალ სამომ მოვლენა: გვგება ქართველმა მხატვრებმა უფრო მეტიად მიჰყონ ხელი მოშაბლიურ ნაწარმოებთა დასურთხატებას. დილა მოწყობილი იყო ქართ, სიტყვა-კაზმ. საზოგადოების მიერ, რაიკ სსიხ-ბარლო მოვლენად უნდა ჩაითვალოს: ძლიეს, საზოგადოება იღვიძებ, მაგრამ ის კი ვერაფერია, რომ „არისტოკრატიული“ ფასები დაენიშნა, რითაც მდებითად მოწაფეთ დილაზე დასწრების საშუალება მოეპოა. საზოგადოება საშუალოდ დაესწრო.

რუგვანო

ქ. მ. კ. ფოცხვარაშვილი, ჟოგორც ხანს, მშობლიურ მუსიკას ამირანად მოვლენია: ჰსურს მგზნებარე სიტყვა-მუსიკით აღაზნოს თვით ურწმუნონთა გულნიც და დაარწმუნოს, რომ ჩვენი ხალხური სიმღერა-გალობა დიდი ყურადღების მისსა თვით დაწინაურებულ ერთგვანაც, რადგან დასწი მოიზოგება ბევრი ისეთი რამ, რაც სხვა ერთ არ მოვაგებთ: „ქართული კონტრაპუნქტი უფრო მალა სდვას, ვიდრე დღემდე შექმნილი ევროპული კონტრაპუნქტი, რითმი ქართული მუსიკისა გენიოსურია, ევროპული კი ბავშვი (?) და აღმოსავლეთის მუსიკის რითმზედაც მალა სდვას... გურიის სიმღერებს შერჩენია უმაღლესი ფორმები რითმისა, ჰარმონისა“. დასწრე მსინეულთ მავალითებით უჩვენა რა მარტივად იბოება ჩვენს მუსიკაში (გრამაფონით ამღერა გურიული „ხელხვაგი“, „ორი შაშვი“ „იერიში“) და როგორ შეუძლებელია, უცხოელი ჩასწვდეს ჩვენი მუსიკის სიმშვენიერე-სილამაშეს და ბევრათა მრავალ-გვარობას, დამსწრეთ უჩვენა როგორ იკითხება სახარება (თუმცა მღვდლებმა წაიხურეს—უკეთესად შეიძლება) და სხ. გარდა ამისა, პატივ. კომპოზიტორმა ამავე საღამოში მონაწილეობა მიიღებინა სხვა და სხვა ჰანგის (სობანო, ტენორი, ბასი) ქართულ მომღერალ-დამკვრელთ. დებმა შვედრხაზეილებმა საამო შთაბეჭდილება მოახდინეს თვისი ნიჭით და ცოდნით: ერთმა ფორტაპიანოზე ხელოვნურად დაუკრა კ. ფოცხვარაშვილის „თქმულება ამირანზე“. ხოლო მეორემ (სობანო) მოხდნით იმღერა „ნათელას სიმღერა“ და „ჩანგური“ (კ. ფოცხვარაშვილისა), „მზე შინაო“ და „ორაველი“ (არაყიშვილისა). მეტად ტკბილი, ნორჩი ხმა აქვს ბ-ნ ქუმბურიძეს (ტენორი), რომელიც საგანგებოდ დაქოლან იყო ჩამოსული. შესარულა ირავის არია „ბალატი“, იპოლ.—ივანოვის), გოჩას არია „თამარ ციბირიდან“ მ. ბლანჩიეაისი) და „მოა წმინდა“ (კ. ფოცხვარაშვილის და შარაბიძის, რომელმაც დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა დამსწრეებზე, ბ-ნ ლევაგვის (ბასი) მძლავრი. მოქნილი და უკვე დამუშავებული ხმა აქვს. დიდი ოსტატობით შესარულა „ჟელიკა“ (იპ-ივანოვისა) და „დარდამილი სნეული“ (ყარაშვილის) ყველა მონაწილენი საზოგადოებამ მხურვალე ტაშით დააჯილდოვა.

საჭიროა აქვე აღენიშნოთ, რომ ფ—ლის ლექციის პირველი ნაწილი უფრო განწყებულ, საგებობა დებულებებით იყო გადაჭარბებული, სამაგიეროდ მეორე ნაწილი—შინაარსისანი, ნათელი და მკაფიო, მაგრამ თავის თავზე რომ ნაკლები ელაპარაკა, ყოველივე თქმული (ევროპული და ჩვენებური მუსიკის შესახებ) ჩვენი და ევროპიის მუსიკალურ ნიმუშთა შესახ. ლებით რომ ეჩვენებინა და რიხი, სხვათა არარად ჩაგდება არ დაეწყო გაცილებით ევაზობინებოდ. მიუხედავად ამისა, მრავლად შეკრებულმა საზოგადოებამს(საარტ. საზ. დაბაზში) დიდის ყურადღებით მოიხსინა ეს პირველი მუსიკა—სიტყვაობა, რაიკ გათავდა საშუალოდგევის 1 ს. სიმი,

წვრილი აზებები

← **ბათონი**, აღდგომის მესამე დღეს, 12 აპრილს, წარმოთავგენილი იქნება ადგილობრივი ჩქენის მოყვარეთა წრის მიერ ეანო ბარველის ისტ. კომედიო მუეე ერეკლეს დროიდან „გამარჯვებული“, ბებუთა ვანჩაძის რაღს შესარმლებს კ. მუსურისი. კვირაცხოვლობას 17 აპრილს დამსახურებულ მსახ. ვალგუნას საგასტროლოდ წარმოდგენილს იქნება „გაზა“ ფხულის ნიაღვრე“ კოსოროტოვისა. 24 აპრილს—ერისთავის „სამშობლო“, ა. მურუსიძის მონაწილეობით. 1 მაისს ერისთავ-ბოშტარის რაიონიდან გარიკოს მიერ გადმოკვებული „მოლოპულ გაზაზე“, სადაც მონაწილეობას მიიღებენ ქ-ნი მ. მდივანი და ა. მურუსიძე.

ჩ ვ მ ნ ი პ ა ს უ ნ ი.

„**უტოს სიტყვათა ლექსიკონი**“, იოსებ იმედაშვილისა, უკვე იბეჭდება. ახალ ხელის მომწერთ 2 მ. და 50 კ. უნდა გამოგზავნონ შემდეგი მისამართით: **Тифлиси, ред. Театри да Пхвореба**—**Иос. Имедашвили**. პირადად ხელის მოწერა შეიძლება „სორაპნის“ სტამბაში, მაღათოვის კუნძულზე. ვორანკოვის ორ ხიდ შუა. წიგნი გამოსულისათანავე დაურთდება ხელის მომწერთ.

ზაჩიანიძე, ბ-ნ ნიკ. ჩიქვაძე-ს. თქვენ მიერ ადგილობრივ შეკრებილი და გამოცხადებული 30 მან, მივიღეთ, რისთვის ე უზომოდ გამდლობთ. გთხოვთ განაგრძოთ ხელის მომწერთა მიღება (უზომო ხარჯების გამო, ლექსიკონი თებერვლიდან ხელის მომწერთათვის ეივრება 2 მან. 50 კაპ.)

ბადლაძე, მასწ. ქალ ნ. ფ.—ძეს. კიდევ შეიძლება ხელის მოწერა ჩვენს რედაქციასი.

აკაქაძი გ. დავითაშვილს. ბეჭდვა ჯერ არ დამთავრებულა. გამოსულისათანავე გამოგვგზავნებათ.

რედაქტორ-გამომცემელი **ანნა იმედაშვილისა**

უკვე იბეჭდება
ვევლახათვის საჭირო და სასარგებლო წიგნი

უცხო სიყვანთა სრული ლექსიკონი

ანუ ქართულს ენაში შემოსულ უცხო სიტყვათა ახსნა-განმარტება

შედგენილი იოსებ იმედაშვილის მიერ

მეორედ შეესტუმრებულ-შესწორებული (პირველ გამოცემაზე ბევრად გადიდებული). წიგნი ახსნა-განმარტებულია სამოც ათასამდე (60000), უცხო ენათაგან (ფრანგულ, ინგლისურ, ლათინურ და სხ.) შემოსული, სიტყვა და ანდაზა წიგნი შეიცავს ათას ექვსას სიტყვამდე, მოზრდილი ზომისაა, აწყობილი იქნება ახალი კორპუსის მთავრული და ჩვეულებმრივი ასოთი, წასმული ინგლისურ საუკეთესო კალენკორის ქაღაში, მოოქოვილ-მოვარაყებულ ასო არზივებით შემკული. ვინც ისურვებს, წიგნი დაიბეჭდება მისი სახელგვარის პირველი ასოები.

ხელისმომწერთათვის გაგზავნით ღირს ორი (2) მანათი (ფულის გადახდა შეღავათითაც შეიძლება: ხელის მოწერის დროს 1 მან., დანარჩენი—წიგნი გამოსვლის უამს ახალ ხელისმომწერთათვის 2 მან 50 კპა.

ხელის მოწერა მიიღება: ეჭრ. "თეატრი და ცხოვრების" რედაქციაში "სორაპანი" ან სტამბაში). ფოსტით: Тифлисъ. Ред. "Театри да Цховреба" Ioc. Имедашвили.

1916 მიიღება ხელის მოწერა 1916

უფველკვირეული სათეატრო, სალიტერატურო, სახელოვნო-სამხატვრო, საზოგადოებრივ შინაარის სურათმეზინი ფურნალი იშორისსტუმრი განყოფილებით, შარყებით კარიკატურებით

ფილიფაი "თეატრი და ცხოვრება" ფილიფაი ზამოცამისამოთხა

1916 წელსაც გამოვა

ჩვეულებრივი სრული პრაგრაფით, უკვე ცნობილი რედაქციით, სახელმძხვებელ და ახსნა-განმარტებითა და მწერალთა მონაწილეობით.

ფურნალი პარტიათა გარეშე, პრაგრაფიული მიმართულებებისა ფურნალში ხუთსამდე სურათი დაიბეჭდება

ფასი: წლიურად ისევ 5 მ., ნახევ. წლით—3 მ. ფულის შემოტანა ნაწილ-ნაწილადაც შეიძლება. ხელის მოწერის დროს—2 მ. მისში—2 მ. ენკენისთვის 1 მ. ვინც მთელი წლით გადასახადს ამ თავითვე შემოიტანს, ამა ქრისტეშობისთვის ნომრებზე გაეგზავნება.

ხელის მოწერა მიიღება სორაპანის სტამბაში (მალათვის კუნძ. № 1, ვორონცოვსკაია პატარა ხილის ყურში, მუხრან-ბატონის სახ.) იოსებ იმედაშვილთან დილით 9—2 ს. საღამომ 5—7 ს. ფოსტით: Тифлисъ, ред. "Театри да Цховреба"—Ioc. Имедашвили.

ტელეფონი № 15—41. რედაქცია—გამომცემელი ანნა იმედაშვილი

ავლაბრის თეატრ-ჰალასი

ავლაბრის თეატრ-ჰალასი

ადგომის ორშაბათს, 11 აპრილს
სცენის მოყვარეთა მიერ წარგოდეგნილი იქნე-
ბა პირველად ქართ. სცენაზე ცნობ. ოპერეტკა

“არშინ მალ-ალან”

4 მოქ. უნერ ბეგ გაჯიმბეგოვისა, თარგ. ვანო
გიგოშვილისა. საზანდარი შეთარგ აღესკრო-
ვის მონაწილეობით.

ბილეთები თეატრის კასაში იყიდება.
რეჟ. ალესკეროვი. გამგე ვ. გოგოშვილი.

გამართულია ხელის მოწერა

კიკნა-ფუაველის

პოემებისა და რჩული ლექსებს კრებულზე,
რომელსაც დერთვის სურათი, ბიოგრაფია და
დ. ძახრაძის გრატიული წერილი. ხელის მო-
წერა შეიძლება ჩვენს რედაქციაში.

ნომრები „აპროკრა“

ანლაღ შეკეთებულა, საუცხოვოდ მოწყო-
ბილი, სუფთა, ელექტრონის სინთლით
ქალიქის შუაგულს, ვორონცოვის ძეგლთან
ნომრები ოთხი აბაზიდან. ნომრებში სამზა-
რეთლო, ცხელი და ცივი წყლით (დუში და
ანნა). თბ.. მიხ. პრ. № 6. ტელ. 13—14 (წ)

„განათლება“ ურნალ-გაზეთებს კანტორა

ქ. თბილისში ოლდას ქუჩა № 6.

გეზანება აგენტებს: „თეატრი და ცხოვ-
რება“, „თან. აზრი“, უკმ. შათხაია, „საქარ-
თველო“, „Тифлисский Листок“, „Рус-
ское Слово“, „ჭორიზონი“, კედლის კალენ-
დები და სს. და სს. ქართული წიგნები. ფული
რა წერილები უნდა გამოიგზავნოს შემდეგი ად-
რესით: Тифлисть, почтовый ящикъ № 96,
С. Таварткиладзе.

სცენის მოყვარე-მუშაკთა საყურადღებოდ:

И. Т. Полумордвиновъ.

Списокъ пьесъ

На грузинскомъ языкѣ,

раръш. нь представл. на сцен. Кавк. Края. ц. Офиц.

Тифлисъ Цензурный Комитетъ

Донволево Военной Цензурой г. Тб. „ორაბან“